

1956-ban a Bácskába telepedtünk, Verbászra, itt dolgoztunk nyugdíjaztatásunkig. Szlovéniában sokkal magasabb nyugdíjat kapnék, mert most nem a Bácska a gazdagabb, hanem a Muravidék. Onnan sokan Ausztriába és Németországba mentek vendégmunkásnak, és hazahozták a keresetüket. Az ottani kolléganőimtől hallom, hogy szinte újjáépültek a falvak, modern, emeletes házakkal vannak tele. Változnak a korok, a társadalmi berendezések, a lehetőségek...

Verbászon 1956. szeptember 1-jén kezdtünk el dolgozni. Verbász Szenttamás szomszédos települése, de más jellegű. Nem a földművelés, hanem a gyáripar a fő foglalkozási ág. A lakosság túlnyomó része gyári munkás. A második világháború előtt itt élt német lakosság üzemeket, gyárakat létesített. Az új érában folytatták az iparosítást, sok gyár és üzem működött a városban: a Bácska Cukorgyár, a Medela Keksgyár, a Vital Étolajgyár, a Drina Bútorgyár, a Carnex Húsfeldolgozó Üzem, a Trikotaža Kötöde, a Mepol Fémipari Üzem, a Zvezda Nyomda, a selyemgyár stb.

A második világháború után az elűzött német lakosság helyére montenegrói népeket telepítettek, akik új szokásokat hoztak Verbászra. Válgják becsületükre, családszerető népek, nagyon becsülik idős szüleiket. Összetartó nemzet, amit a magyarokról sohasem lehetett elmondani. Segítik egymást. Gyerekeiket iskoláztatják. A harmadik bácskai generációjuk mind egyetemet végzett, legtöbbjük jogász, orvos. Jó szomszédok. Bajban segítőkészek. Testileg-lelkileg egészséges nemzet. Mikor iskolánkba bevezették a környezetnyelv tanítását, minden család járatta gyerekét a magyar nyelvi órákra.

Abban az időben az volt a gyakorlat, hogy minden tanító első osztálytól negyedik osztályig vezette a tanulóit. Ennek volt jó és kevésbé jó oldala is. Verbászon csak egy generációt tanítottam négy éven át. Aztán bizonyos testületek úgy döntöttek, hogy már az alsó osztályokban szakosítani kell a tanítókat. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy első és második osztályt a tanító vezette, aztán továbbadta tanulóit, de a harmadik és negyedik osztályban is osztották a tantárgyakat, így lett matematikus tanító néni stb. E felosztás alapján első és második osztályos tanító néni lettem. Ez szép munka volt. Tanév végén minden tanuló írt, olvasott, látszott a munka

A Testvériség-egység Általános Iskola központi épülete

A verbászi művelődési otthon

eredménye. Így mondhatom, hogy az évek során (huszonnyolc évig dolgoztam Verbászon) sok verbászi magyar gyereket megtanítottam az írás és olvasás tudományára. Voltak családok, ahol a harmadik gyerek indult iskolába, és már kölcsönösen ismertük egymást, könnyebb volt az együttműködésünk.

A mai nagy iskolai reformok korszakában sok pedagógus naponta utazik más településről a munkahelyére. Ez nagyon rossz gyakorlat. A tanítónak ismernie kell a település életét, együtt kell élnie az ottani néppel, akkor tudja megérteni őket, felmérni a lehetőségeiket, körülményeiket, részt venni a falu eseményeiben; csak akkor alakul ki a kölcsönös bizalom és megbecsülés. Bekapcsolódtunk Verbász művelődési életébe, iskolai előadásokat és egyéb ünnepeket szerveztünk. Éveken át szavalókórust vezettem. Férjem színdarabokat rendezett, minden kulturális megmozdulásban részt vettünk. Szép évek voltak.

A magyarság Verbászon is, úgy, mint Szenttamáson, a falu szélén lakott, kiszorulva a szélső utcákba. Minden gyárban, iskolában magyar asszony volt a takarítónő. Verbászon számottevő a ruszin lakosok száma is. A magyar tagozatok mellett ruszin tagozatok is működtek. Jelenleg magyar tagozatok már nem léteznek, mert elfogyott a magyar gyerek, előregedtek a magyarok, a fiatalok elvándoroltak a háborús években.

Verbászon dolgoztunk nyugdíjba vonulásunkig. Teljes munkaidővel, harmincöt szolgálati évvel 1983-ban lettem nyugdíjas. Férjem szintén teljes munkaidővel, negyven szolgálati évvel 1990-ben. Férjem 1962-től nyugdíjba vonulásáig huszonnyolc éven át a helyi Testvériség-egység Általános Iskola igazgatója volt. Utolsó munkáéveiben még kiharcolta a kis létszámú magyar tagozatok fennmaradását, de a nyugdíjba vonulása utáni évben, 1993-ban már nem indult magyar tagozat.

Tanítónőként Verbászon éltem legszebb éveimet. Pedagógiai munkásságom itt teljesedett ki. Férjemmel mindketten szerettük a munkahelyünket, az iskolát. Az iskolai munka kitöltötte az életünket. Sokat dolgoztunk, de sok örömet is kaptunk, mert a jól végzett munka megelégedést ad.

A II. osztály (Verbász, 1964. június 4.)

A verbászi szavalókórus Petőfi Sándor *A naphoz* című versével lépett fel (1973)

Pályafutásom alatt sok tehetséges diákom volt. Tanítványaimból író, felszentelt lelkész, orvos, pedagógus és sok becsületes ember lett. Jó érzéssel tölt el, hogy boldogultak az életben. Végel László szenttamási diákom Kossuth-díjas író. Felszentelt pap lett a verbászi Fuderer László, Óbecsén a belvárosi templom plébánosa. A verbászi Röhrig Klaudia református lelkész. A híres, nagy múltú Debreceni Kollégiumban tanult, majd Svájcban diplomázott. Jelenleg Budapesten él, már nagymama, férje is református lelkész. Orvos lett: Andróczy Hargita, Horváth Kornélia, Faragó Csilla, Szép Dezső. Pedagógusok: Gaál Teréz, Serfőző Jolánka, Guzsella Marika, Urbán Éva, Varga Irénke, Vendel Ernő, Pogány Mária, Zsigmond Ilona, Vodolov Lili, Zóki Melita, Pál Erika...

A tanulási vágy sohasem aludt ki bennem. Mikor 1975-ben lehetőség nyílt a Tanítói Akadémia elvégzésére, két évig Újvidékre jártam délutánonként az előadásokra. Újra átéltem a képzés örömét. Lediplomáztam. Életemben, amit elkezdtem, azt sohasem hagytam félbe. Ady Endre sorait idézve: „Ami fél, azt el ne fogadd, egészet akarj, és egészet adj!”

Rendezett körülmények között éltünk. Édesanyám Verbászon házat vásárolt a részünkre. Ez igen nagy dolog volt az akkori lehetőségek szerint. Emlékszem, milyen csatározások folytak, ha időnként egy-egy állami lakást átutaltak az iskolának, egy lakás és legalább egy tucat igénylő. Ettől is megkímélt édesanyám és az őseim, mert a ház vételében anyai nagyszüleim házának az értéke is benne volt. Ekkor még a nehéz szállási éveimet is megköszöntem, mert mindent onnan kaptam, még az egészségemet is, a sok mozgás, gyaloglás, a tiszta levegő erősített, őseim edzett, szívós természetét magammal hoztam.

Verbászon ápoltam ki az édesanyámat, aki nagy betegség után 1969-ben távozott. Elvesztésében szinte belerokkantam. Vajthó László írja a *Tanári pályám emlékezete* című könyvében, hogy az özvegyasszonynak kétszeresen anyásak a gyermekei. Nagyon anyás voltam. Nekem édesanyám jelentette a szülő fogalmát. Erős, edzett asszony volt, azt gondoltam, vasból van, de a kór legyőzte. Igazából akkor válunk felnőtté, amikor elveszítjük édesanyánkat.

A szavalókórus *Menjünk Bergengóciába!* című előadása (Verbász, 1976)

Az utolsó kis létszámú generáció; a háttérben a férjem
(Verbász, 1983. június, II. osztály)

Családommal verbászi otthonunkban

Lányunk Kornélia –Nella
(Érettségi kép, 1974)

Lányunk az orvosi diploma
megszerzésekor (1979)

•

2002 februárjában férjemet is elveszítettem. Szerencsétlenség következtében szó nélkül távozott el. Nagy tragédiát éltem át. Egy lánygyermeket neveltünk fel, aki miután elvégezte Újvidéken az orvosi egyetemet, Szabadkán kapott állást.

A gyászév letelte után eladtam a verbászi házat, és Szabadkára költöztem. Szabadka – régi diákvárosunk – sok fiatalkori emléket idézett fel. Férjemet még ideköltözésem évében áthozattam Szabadkára, itt vagyunk mindannyian a volt diákvárosunkban. Mindketten szerettük Szabadkát. Mi minden érettségi találkozón részt vettünk.

•